

שיקלא וטריא

סיכום הדף היומי

בבא קמא מט

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעילוי נשמת
דיינה ליבה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

גמרא

למדנו לעיל (מב) את דרשת רבי יוסי הגלילי מ'בעל השור נקי' דהיינו נקי מדמי ולדות, והסביר רב אדא בר אבהו שנלמד משם שאם שור התכוון ליגח אשה מעוברת, אינו משלם דמי ולדות. ועכשיו הגמרא מחשבת את זאת לפי משנתנו.

טעמא דמתכוין לחבירו - הא מתכוין לאשה, משלם דמי ולדות.

לימא תיהוי תיובתא דרב אדא בר אבהו, דאמר שוורים שנתכוונו לאשה פטורים מדמי ולדות?

(תירוץ) אמר לך רב אדא בר אבהו - הוא הדין דאפי' נתכוונו לאשה נמי פטורים מדמי ולדות, והא דקתני שור שהיה מתכוין לחבירו:

אידי דקא בעי למיתנא סיפא⁽²⁾ אדם שהיה מתכוין לחבירו, דהכי כתיב קרא 'כי יבצ' (מתכוון), קתני רישא נמי שור שהיה מתכוין לחבירו.

שור שנגח את השפחה - דמי ולדות

אמר רב פפא שור שנגח את השפחה, ויצאו ילדיה, משלם דמי ולדות - חמרתא מעברתא בעלמא הוא דאזיק, דאמר קרא שבו לכם פה עם החמור, עם הדומה לחמור. קט

כיצד משלם דמי ולדות

(קושיה) דמי ולדות שבח ולדות מיבעי ליה ר"ל בשומא זו כלול גם דמי שבח ולדות? (תירוץ) הכי נמי קאמר כיצד משלם דמי ולדות ושבח ולדות. שמין את האשה כמה היא יפה בשביל הוולדות עד שלא ילדה, וכמה היא יפה משילדה שנפחתו דמיה ונותן זה לבעל.

[אמנם, אם כחש גופה מחמת החבלה, וכרגע שווה פחות ממה שהייתה לפני ההריון, שהייתה בריאה, היינו נזק ודינו כך: היה במקום נסתר, הבעל מקבל שליש והיא השאר, ובגלוי, הבעל מקבל שתי שליש.]

שיטת רשב"ג

אמר רשב"ג א"כ משהאשה יולדת משבחת.

עתה הגמרא מתפלגת איך רשב"ג הבין בדברי ת"ק שהאשה משבחת כשיוולדת, הא אדרבה, הרי משמע מדבריו שהיא הופחתה.

(קושיה) מאי קאמר?

א. רבה -

"ה"ק וכי אשה משבחת קודם שתלד יותר מלאחר שתלד, והלא אשה משבחת לאחר שתלד יותר מקודם שתלד שקודם הייתה מסוכנת ודמיה פחותים, ואזי המזיק לא משלם כלום!

אלא שמין את הולדות ונותנין לבעל.

תניא נמי הכי-

וכי אשה משבחת קודם שתלד יותר מלאחר שתלד? והלא אשה משבחת לאחר שתלד יותר מקודם שתלד, אלא שמין את הולדות ונותנין לבעל.

ב. רבא - רשב"ג מודה שאשה משבחת קודם הלידה כמו ת"ק, אלא שהוא מקשה מדוע הבעל מקבל גם דמי שבח נפחה, שהייתה בהריון, שהרי זה גם שייך לאשה.

הכי קתני: וכי אשה למי שיוולדת משבחת, ואין לעצמה בשבח ולדות כלום?! אלא שמין את הולדות, ונותנין לבעל.

ושבח ולדות פחת דמי נפח גופה חולקין, כיוון שבאים מחמת שניהם.

תניא נמי הכי-

אמר רשב"ג וכי אשה למי שיוולדת משבחת ואין לעצמה בשבח ולדות כלום?! אלא שמין נזק בפני עצמו כחש הגוף מחמת החבלה, וצער בפני עצמו, ושמין את הולדות ונותנין לבעל, ושבח ולדות חולקין.

עד עתה, למדנו שני הסברים במשנה בדעת רשב"ג והבאנו סיוע מברייטא לכל אחד, עכשיו הגמרא מקשה שישנה סתירה בדברי רשב"ג עצמן בין הברייטות, והיינו האם אשה משבחת כשהיא בהריון או להיפך.
(קושיה) קשיא דרשב"ג אדרשב"ג? (תירוץ) ל"ק-

כאן במבכרת דמיה פחותים קודם לידה שהיא מסוכנת.

כאן בשאינה מבכרת.

מחלוקת רבנן ורשב"ג - שבח וולדות

כעת הגמרא מבארת את המחלוקת בין רבנן ורשב"ג לגבי שבח וולדות, שרשב"ג סובר שגם האשה מקבלת ורבנן סברי שהבעל בלבד, ונחלקו כיצד לדרוש את הפסוק, כדלהלן:

רבנן - שבח ולדות לבעל.

כדתנן ממשמע שנאמר ויצאו ילדיה איני יודע שהיא הרה?! מה ת"ל הרה לומר לך שבח הריון לבעל.

רשב"ג - לאשה ובעל.

הרה דריש ביה כך:

דתניא ר"א בן יעקב אומר לעולם אינו חייב עד שיכנה כנגד בית ההריון.

אמר רב פפא לא תימא כנגד בית הריון ממש, אלא כל היכא דסליק ביה שיחמא חמימות לולד והיינו כנגד החלל כולו, לאפוקי יד ורגל דלא.

היתה שפחה ונשתחררה או גיורת פטור

יבואר מחלוקת כיצד הדין בגיורת או שפחה, במקרה שנחבלו אחר מיתת בעליהם, אם המזיק זכה בהם, או שבעת הזכות הזאת עוברת לאשה ומתחייב לשלם לה.

א. רבה לא שנו אלא שחבל בה בחיי הגר ומת הגר, דכיון דחבל בה בחיי הגר זכה בהו גר, וכיון דמת הגר, זכה בהו מן הגר.

אבל חבל בה לאחר מיתת הגר זכיא לה איה בגוייהו, הוולדות הם נכסי הבעל וכשמת, היא החזיקה בהם, ומיחייב לשלומי לה לדידה.

ב. א"ר חסדא מרי דיכי בעל השומע הזאת אטו ולדות צריקעב נינהו קשרי מעות שתזכה בהם מן הפקר וזכיא בהו?!

אלא איתיה לבעל, זכה ליה רחמנא. ליתיה לבעל, לא.

(קושיה) מיתיבי הכה את האשה ויצאו ילדיה-

נותן נזק וצער, לאשה. ודמי ולדות, לבעל.

אין הבעל, נותן ליורשיו.

אין האשה, נותן ליורשיה - הגמרא העמידה לעיל (מג) בגרושה.

היתה שפחה ונשתחררה או גיורת, זכה - אלא דאפילו שחבל לאחר מיתת הגר זכה בה.

(תירוץ 1) אמרי ומי עדיפא ממתניתין דאוקימנא שחבל בה בחיי הגר ומת הגר?! הכא נמי שחבל בה בחיי הגר ומת הגר.

(תירוץ 2) ואיבעית אימא-

לאחר מיתת הגר ותני זכתה.

[עד כאן דף מט עמוד א]

לימא כתנאי-

בת ישראל שנשאת לגר ונתעברה ממנו, וחבל בה: הדין תלוי:

בחיי הגר: נותן דמי ולדות לגר.

לאחר מיתת הגר:

א. תני חדא חייב,

ב. ותני חדא פטור.

קעב תוספות ד"ה אטו ולדות צרי נינהו. ביורשים לא פליג רב חסדא ומודה הוא דזכו דהא בכתובות בפרק נערה (דף מג): אצטריך קרא למעוטי שאין אדם מוריש זכות בתו לבנו והכא ליכא מיעוט ועוד מדפריך לרבה מברייטא דהכה את האשה ומוקי לה שחבל בחיי הגר אבל לרב חסדא משמע דניחא לאחר מיתת הגר ודווקא גר אבל כשאינו גר משלם דמי ולדות ליורשיה:

קעב תוספות ד"ה חמרתא מעברתא כו'. וא"ת הא גבי בור תנן בשלהי פרקין נפל לתוכו עבד או אמה פטור ולא אמרינן דהוי חמרתא מעברתא ולא נמעטיה משור ולא אדם וי"ל דהכא לא מיעט הכתוב שור בדמי ולדות אלא במקום שהולדות של בעל כדכתי' בעל האשה אבל כאן הולדות לאדון דכתיב האשה וילדיה תהיה לאדוניה:

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

שיקלא וטריא

סיכום הדף היומי

בבא קמא מט

לעילוי נשמת
דינה ליבה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

1. מאי לאו תנאי ניהו?

לרבה ודאי תנאי היא – הברייתא הפוטרת אינה סוברת כמותו, ולכן הוא מוכרח לומר שסובר כמ"ד שמחייב.

אלא לרב חסדא מי לימא תנאי היא או שיכול להסביר שחייב מתייחס למקרה אחר?

1. (תירוץ) ל"ק: שניהם סוברים שפטור מדמי ולדות, ורק נחלקו לגבי שבח ולדות, במחלוקת בין רבנן ורשב"ג לגבי שבח ולדות.

הא רבנן פטור – הסוברים שכל השבח לבעל, ולכן המזיק זוכה בו.

הא רשב"ג חייב – לגבי החצי ששייך לה והיא קיימת.

[אכן רבה לא יכול לתרץ כך, שסובר שהאשה זוכה מהוולד מן ההפקר הואיל והיא מוחזקת בו בשעת מיתה, ואיך יתכן לומר שפטור היינו שלא זוכה בשבח וולדות אך זוכה בוולדות].
הגמרא מקשה מדוע התנא מביא את החיוב של שבח וולדות במקרה שמת הבעל, הרי זכות זו שייכים לה גם מחיים.

(קושיה) אי רשב"ג, מאי אריא לאחר מיתה אפי' מחיים נמי אית לה פלגא?

(תירוץ) מחיים אית לה פלגא, לאחר מיתה כוליה – שזוכה בחלק שבח הוולדות של בעלה.

2. (תירוץ) ואיבעית אימא הא והא רשב"ג-

כאן חייב בשבח ולדות, היינו אפילו בחלק המגיע לבעל.

כאן פטור בדמי ולדות.

הגמרא מקשה שהתירוץ הנ"ל, מאפשר ללמוד מזה חידוש דין נגד סברת רבה, כדלהלן:

(קושיה) אמרי משבח ולדות, לישמע דמי ולדות – כמו החלק של בעלה שהיא זוכה מדוע לא זוכה גם בדמי הוולדות, ומה הבדל שיש ביניהם?

ומדרשב"ג, לישמע לרבנן – הרי רבנן חלקו על רשב"ג רק על מחיים, אכן, לאחר מיתה אנו יכולים ללמוד שזוכה בכל השבח השייך לו מחיים.

(תירוץ) אמרי לא, שבח ולדות דשייכא ידה בגוייהו, זכיא בהו בכולהו – אמנם לרבנן שאינו זוכה אפילו בחצי ואינה זוכה לאחר מיתה.

דמי ולדות דלא שייכא ידה בגוייהו, לא זכיא בהו כלל – לכן מתורצת הקושיא ראשונה.

המחזיק בשטרותיו של גר – האם קנה את השטר

גר (מלווה) שהלווה מעות לישראל (לווה) ונתן לו שטר מלווה, שע"ז הגר יכול לגבות מקרקעותיו אם לא ישלם את חובו. להלן, הגמרא דנה באופן שהגר מת, ואזי הלווה אינו משועבד לו, כיצד הדין באדם המחזיק שטר זה, האם קונה את הנייר או לא.

בעי מיניה רב ייבא סבא מר"נ המחזיק בשטרותיו של גר מהו לקנות הנייר?

להלן צדדי הספק:

מאן דמחזיק בשטרא אדעתיה דארעא הוא דמחזיק, ובארעא הא לא אחזיק קע,
ושטרא נמי לא קנה דלאו דעתיה אשטרא ולכן אם אדם אחר החזיק בו לצור על פי צלוחיתו קנה.

או דלמא דעתיה נמי אשטרא,

א"ל עני מורי ענני מורי **וכי לצור ע"פ צלוחיתו הוא צריך** שיהא דעתו על הנייר מעיקרא?!

א"ל לצור ולצור.

משכנו של ישראל ביד גר ומשכנו של גר ביד ישראל – ומת הגר

אמר רבה משכנו של ישראל ביד גר, ומת הגר, ובא ישראל אחר והחזיק בו מוציאין אותו מידו - כיון דמית ליה גר, פקע ליה שעבודיה – ועומד ברשות הבעלים.

קע הלחם משנה ביאר שאפילו אם כיוון לזכות בקרקע, אינו זוכה שהרי הלווה מוחזק בה.
קע תוספות ד"ה והלכתא דליתיה בחצר. פ"ה דאמשכון קאי דאם איתיה בחצר קני אע"פ שאין עומד בצד שדהו וצריך לומר דאיירי בחצר המשתמרת דאי בחצר שאין משתמרת לא קנה אלא אם כן עומד בצד שדהו כדאיתא בפ"ק דב"מ (דף יא. ושם). ולמאי דס"ד דאיירי כשהמשכון בחצר ובעל החצר אין כאן זה אינו כפי המסקנא של ב"מ ולר"י נראה דמעיקרא נמי הכי ס"ל דאיירי בחצר שאין משתמרת ולא קנה אלא אם כן עומד בצד שדהו וכן משמע נמי מבא זה והחזיק בה אם כן לא היתה משתמרת אצל זה והא דקאמר והלכתא דליתיה בחצר אבעל חצר קאי כלומר שיוניא דשנין שיוניא הוא:

משכנו של גר ביד ישראל ומת הגר, ובא ישראל אחר והחזיק בו:

זה קנה מלווה כנגד מעותיו וזה המחזיק קנה את השאר העודף מדמי ההלוואה.

הגמרא מקשה, מדוע המלווה לא זוכה בשאר, הרי המשכון עומד בחצירו, וישנו דין שחצירו קונה כמו ידו של אדם.

(קושיה) ואמאי תקני ליה חצירו? דהאמר רבי יוסי בר חנינא חצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו?

(תירוץ) אמרי הכא במאי עסקין דליתיה דהיינו המלווה לא נמצא בעיר.

הגמרא מבארת מדוע משתנה הדין אם נמצא או לאו:

כל היכא דאיתא לדידיה, דאי בעי מקני [מצינ] קני, קניא ליה [נמין] חצירו. כל היכא דליתיה, לדידיה דאי בעי הוא למיקני לא מצי קני, חצירו נמי לא קניא.

(מסקנה) והלכתא קע"ד דליתיה למשכון בחצירו של מלווה. בעת שמת הגר דלא קנה –

אבל אם נמצא קנה חצירו.

מתניתין

החופר בור ברה"י ופתחו לרה"ר וכ"ש אם חפר ברה"ר ופתחו ברה"ר, שלא תאמר דווקא

בור שיש לו בעלים מתחייב,

או ברה"ר ופתחו לרה"י קעה ואחר כך הפקיר את רשותו,

ברה"י ופתחו לרה"י אחר אע"פ שאין כאן צד רשות הרבים.

מכל הנ"ל חייב.

גמרא

וְכִי־יִפְתָּח אִישׁ בּוֹר אֹרֶץ יִכְרֶה אִישׁ בֶּרֶךְ וְלֹא יִכְסֹוּ וְנָפַל-שָׁמָּה שׂוֹר אֹרֶץ חֲמוֹר:
בעל הבור ישלם כסף ישיב לבעליו והמת יהיה-לו:
ת"ר-

א. **ר' ישמעאל** - החופר בור ברה"י ופתחו לרה"ר כיוון שהתקלה ברה"ר הרי כאילו חפרו ברה"ר, חייב - וזהו בור האמור בתורה.

ב. **ר"ע** - אומר הפקיר רשותו ולא הפקיר בורו **זהו בור האמור בתורה.**

(א רבה-

בבור ברה"ר - כ"ע לא פליגי דמחייב - אמר קרא כי יפתח וכי יכרה אם על פתיחה חייב, למרות שהוא לא חפר את הבור אלא רק גילהו חייב, על כרייה לא כל שכן?! אלא

שעל עסקי פתיחה ועל עסקי כרייה באה לו דהיינו שאין לו חלק בו, אלא על מעשה כירה או חפירה.

לא נחלקו אלא בבור ברשותי קע – שרבי ישמעאל חולק על ר"ע בבור ברשותו וסובר שבעל הבור טוען שלא שהפקיר את רשותו כדי להתחייב על הזיקו.

ר"ע סבר בור ברשותו נמי חייב דכתיב בעל הבור בבור דאית ליה בעלים קאמר רחמנא אצל תשלומים אך לגבי נזיקים הפסוק מתייחס אפילו על בור ברה"ר.

זהו בור האמור בתורה - זהו בור שפתח בו הכתוב תחלה לתשלומין – וכך כוונת ר"ע - מדוע אתה פטרת בור ברשותו הרי הוא בור האמור אצל תשלומים.

ור' ישמעאל סבר בעל התקלה – ולעולם ברה"ר.

[עד כאן דף מט עמוד ב]

קעה תוספות ד"ה ברה"ר ופתחו לרה"י. פירש בקונט' והפקיר רשותו וה"ה אם מתחילה סמכיה לרה"י ולא הוצרך לפרש בהפקיר רשותו אלא משום דמשמע ליה לישנא דפתחו לרה"י באמצע רה"י כדמוכח בגמרא דקתני ברה"ר ופתחו לרה"י פטור דמוקי שלא הפקיר לא רשותו ולא בור ומעיקרא ס"ד כשהפקיר רשותו ולא בור והיינו משום דמשמע ליה ופתחו לרה"י באמצע רה"י: קעה תוספות ד"ה בבור ברשותו. פ"י בקונט' דקסבר [ר"י] דכי אפקרינא רשותאי לא ליחייב אנא בהזיקא אפקריניה משמע דרוצה לומר אם סמך הבור מתחילה לרה"ר חייב לכולי עלמא ואין משמע כן ועוד דבסמוך אמר הא לאו לאושין חייב ואוקמה רבה כר"ע אבל לרבי ישמעאל משמע דפטור וי"ל דהיינו טעמא משום דא"ל תורך ברשותי מאי בעי שלא היה לו להתקרב כל כך אצל רשותי שתפול בבור: